

**TILLEGGSAVTALE MELLOM KONGERIKET NORGES REGJERING OG
AMERIKAS FORENTE STATERS REGJERING OM FORSVARSSAMARBEID**

INNHOLDSFORTEGNELSE

	Fortale
I.	Virkeområde og formål
II.	Definisjoner
III.	Tilgang til og bruk av omforente områder
IV.	Forhåndslagring av forsvarsutstyr, forsyninger og materiell
V.	Eiendomsrett
VI.	Sikkerhet
VII.	Inn- og utreise
VIII.	Logistikkstøtte
IX.	Kjøretøyer
X.	Lisenser og førerrettigheter
XI.	Forflytning av luftfartøyer, fartøyer og kjøretøyer
XII.	Strafferettslig jurisdiksjon
XIII.	Varetekt og tilgang
XIV.	Disiplinærmyndighet
XV.	Rettskrav
XVI.	Avgiftsfritak for offisielle anskaffelser
XVII.	Personlige skatte- og avgiftsfritak
XVIII.	Import og eksport til offisiell bruk
XIX.	Import og eksport til personlig bruk
XX.	Prosedyrer for tollbehandling
XXI.	Militære velferdstjenester
XXII.	Militære postkontorer
XXIII.	Valuta og veksling
XXIV.	Arbeidskraft
XXV.	Kontraktsprosedyrer
XXVI.	Amerikanske kontraktører
XXVII.	Helse, miljø og sikkerhet
XXVIII.	Forsyningstjenester og kommunikasjon
XXIX.	Gjennomføring og tvister
XXX.	Ikraftredelse, endring og varighet

VEDLEGG A Omforente områder

Kongeriket Norges regjering («Norge») og Amerikas forente staters regjering («USA»), heretter samlet kalt «partene» og hver for seg «part»,

som erkjenner de rettigheter og forpliktelser som følger av traktaten for det nordatlantiske område, undertegnet i Washington 4. april 1949, som trådte i kraft 24. august 1949,

som tar i betraktning at amerikanske styrker og medfølgende samt amerikanske kontraktører kan være til stede på norsk territorium, og at formålet med en slik tilstedeværelse av amerikanske styrker er å støtte innsatsen for å fremme fred og sikkerhet i områder av felles interesse og delta i en felles forsvarsinnsats,

som anerkjenner at amerikanske styrkers tilstedeværelse bidrar til å styrke sikkerheten og stabiliteten i Norge og regionen,

som ønsker å dele ansvaret om å støtte de amerikanske styrkene som kan være til stede på norsk territorium, på en rettferdig og bærekraftig måte,

som verdsetter avtalen mellom Norge og USA om gjensidig hjelp på forsvarets område, med vedlegg, undertegnet i Washington 27. januar 1950 («1950-avtalen»), som trådte i kraft 24. februar 1950, og som minner om det påfølgende forsvarssamarbeidet de siste sytti år,

som verdsetter avtalen mellom Norge og USA om fritakelse for toll og andre avgifter i forbindelse med gjennomføringen av de felles forsvarsplaner, inngått i form av noteveksling i Oslo 27. juni 1952 («1952-avtalen»), som trådte i kraft 27. juni 1952, med tilhørende utveksling av noter i Oslo 27. juni 1952,

som verdsetter avtalen mellom partene i traktaten for det nordatlantiske område om status for deres styrker, undertegnet i London 19. juni 1951 («NATO SOFA»), som trådte i kraft 23. august 1953, herunder avtalens bestemmelser om særskilte tilleggsordninger til NATO SOFA,

som verdsetter avtalen om anskaffelser og logistikksamarbeid mellom Kongeriket Norges regjering, representert ved det norske forsvarsdepartementet, og Amerikas forente staters regjering, representert ved det amerikanske forsvarsdepartementet, med vedlegg, undertegnet i Oslo og Stuttgart henholdsvis 8. juli og 5. august 2009 («ACSA»), som trådte i kraft 5. august 2009,

som verdsetter avtalen mellom Norge og USA om beskyttelse av graderte opplysninger, med vedlegg, inngått i form av noteveksling i Oslo 26. februar 1970, som trådte i kraft 26. februar 1970, endret ved noteveksling i Oslo 27. september 1984,

som anerkjenner behovet for å styrke felles sikkerhet, bidra til internasjonal fred og stabilitet og utvikle samarbeidet på områdene forsvar og sikkerhet, og

som ønsker å inngå en avtale om styrket samarbeid mellom USA og Norge,

er blitt enige om følgende:

ARTIKKEL I VIRKEOMRÅDE OG FORMÅL

1. Denne avtalen fastsetter rammene for styrket partnerskap og forsvars- og sikkerhetssamarbeid mellom USA og Norge, er basert på mer enn sytti år med forsvarssamarbeid, eksempelvis med 1950-avtalen, og utfyller vilkårene fastsatt i NATO SOFA som regulerer amerikanske styrkers og medfølgendes tilstedeværelse på norsk territorium og, i særskilte situasjoner nevnt i avtalen, amerikanske kontraktørers tilstedeværelse og aktiviteter på norsk territorium.

2. Alle aktiviteter i henhold til denne avtalen skal utføres med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og folkerettslige forpliktelser, herunder når det gjelder lagring av visse våpentyper på norsk territorium. Det er ingenting i denne avtalen som endrer den norske basepolitikken eller norsk politikk med hensyn til lagring eller utplassering av kjernefysiske våpen på norsk territorium.

ARTIKKEL II DEFINISJONER

For denne avtales formål er følgende termer definert under:

1. «Amerikanske styrker» forstås som enheten som omfatter styrken og det sivile elementet, og all eiendom, alt utstyr og materiell (herunder kjøretøyer, fartøyer og luftfartøyer som brukes av eller for USA) som tilhører de amerikanske væpnede styrker som er til stede på norsk territorium.
2. «Styrke» forstås slik det er fastsatt i artikkel I nr. 1 bokstav a) i NATO SOFA.
3. Med unntak av det som er fastsatt i artikkel XV i denne avtalen, forstås «sivilt element» slik det er fastsatt i artikkel I nr. 1 bokstav b) i NATO SOFA, og omfatter også a) arbeidstakere hos ikke-norske, ikke-kommersielle organisasjoner som er amerikanske statsborgere eller til vanlig bosatt på amerikansk territorium, og som til vanlig ikke er bosatt på norsk territorium, og som, utelukkende for å bidra til de amerikanske styrkenes velferd, moral eller opplæring, ledsager nevnte styrker på norsk territorium, og b) medfølgende som er arbeidstakere hos amerikanske styrker, herunder for de militære tjenesteaktivitetene beskrevet i denne avtalens artikkel XXI og XXII, og hos de ikke-kommersielle organisasjonene nevnt i dette nummer.
4. «Amerikanske kontraktører» forstås som rettssubjekter som verken er stiftet eller til vanlig hjemmehørende i Norge i henhold til norsk lov, herunder deres arbeidstakere som verken er norske statsborgere eller til vanlig bosatt i Norge, og enkeltpersoner som verken er norske statsborgere eller til vanlig bosatt på norsk territorium, når disse rettssubjektene eller enkeltpersonene er til stede på norsk territorium i henhold til en kontrakt eller underkontrakt med det amerikanske forsvarsdepartementet for å levere varer og tjenester i forbindelse med aktiviteter i henhold til denne avtalen.
5. «Norske kontraktører» forstås som rettssubjekter som er stiftet eller til vanlig hjemmehørende på norsk territorium i henhold til norsk lov, herunder deres arbeidstakere, arbeidstakere hos amerikanske kontraktører som er norske statsborgere eller til vanlig bosatt på norsk territorium, og enkeltpersoner som er norske statsborgere eller til vanlig bosatt på norsk territorium, når disse rettssubjektene eller enkeltpersonene er til stede på norsk territorium i henhold til en kontrakt eller underkontrakt med det amerikanske forsvarsdepartementet for å levere varer og tjenester i forbindelse med aktiviteter i henhold til denne avtalen.
6. «Medfølgende» forstås slik det er fastsatt i artikkel I nr. 1 bokstav c) i NATO SOFA, og omfatter også et familiemedlem til et medlem av styrken eller det sivile elementet som a) av økonomiske, juridiske eller helsemessige årsaker er avhengig og underholdt av nevnte medlem, b) deler bolig med nevnte medlem, og c) befinner seg på norsk territorium etter samtykke fra de amerikanske forsvarsmyndighetene.
7. «Omforente områder» forstås som fasiliteter og områder på norsk territorium oppført i vedlegg A til denne avtalen, og som brukes etter samtykke fra Norge av amerikanske styrker,

amerikanske kontraktører, norske kontraktører, medfølgende og andre som partene er blitt enige om.

8. «Administrativ representant» forstås for USA som det amerikanske forsvarsdepartementet og for Norge som Det kongelige norske forsvarsdepartement, eller deres respektive utpekte representanter.

9. «Offisiell amerikansk informasjon» forstås som informasjon som eies av eller er produsert for eller av USA, eller som er underlagt amerikansk kontroll.

ARTIKKEL III

TILGANG TIL OG BRUK AV OMFORENTE OMRÅDER

1. Med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og folkerettslige forpliktelser, herunder når det gjelder lagring av visse våpentyper på norsk territorium, etter konsultasjoner og idet det tas hensyn til begge parters syn, gis amerikanske styrker, amerikanske kontraktører, norske kontraktører, medfølgende og andre som partene er blitt enige om, rett til uhindret tilgang til og bruk av omforente områder for besøk, trening, øving, manøvrer, gjennomreise, støtte og tilhørende aktiviteter, drivstoffylling av luftfartøyer, bunkring av fartøyer, landing og hjemføring av luftfartøyer, midlertidig vedlikehold av kjøretøyer, fartøyer og luftfartøyer, innkvartering av personell, kommunikasjon, oppstilling og utplassering av styrker og materiell, forhåndslagring av utstyr, forsyninger og materiell, sikkerhetsbistand og samarbeidsaktiviteter, felles og kombinerte treningsaktiviteter, humanitære og nødhjelpsaktiviteter, beredskapsoperasjoner, byggevirksomhet i forbindelse med aktiviteter partene er blitt enige om samt andre formål som partene eller deres administrative representanter er blitt enige om, herunder de som utføres innenfor rammen av traktaten for det nordatlantiske område. Partene skal ha felles tilgang til og rett til bruk av omforente områder, med mindre partene eller deres administrative representanter har fastslått at amerikanske styrker skal ha rett til eksklusiv tilgang til og bruk av deler av områdene.

2. Til støtte for slike aktiviteter og formål gir Norge amerikanske styrker tillatelse til å kontrollere tilgangen til de omforente områdene, eller deler av områdene, som amerikanske styrker har eksklusiv rett til å bruke, og til å koordinere med norske myndigheter tilgangen til omforente områder som brukes av amerikanske og norske væpnede styrker i fellesskap, for sikkerhetsmessige formål. Partene vil be de administrative representantene fastsette samarbeidsprosedyrer, også ved egnede gjennomføringsordninger, med hensyn til operasjonelle og sikkerhetsmessige spørsmål for tilgangen til de omforente områdene.

3. Etter anmodning skal den norske administrative representanten gjøre rimelige anstrengelser for å legge til rette for midlertidig tilgang til og bruk for amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører til offentlig eiendom og offentlige fasiliteter (herunder veier, havner og landingsplasser) som ikke er en del av et omforent område, herunder de som er eid eller kontrollert av statlige eller lokale myndigheter, og til private eiendommer og fasiliteter (herunder veier, havner og landingsplasser) til bruk til støtte for amerikanske styrker. Slik tilrettelegging skal være uten kostnader for amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører.

4. Når partene gjør omforente områder tilgjengelige, og ved bruk av nevnte omforente områder, skal partene ta behørig hensyn til operasjonelle og sikkerhetsmessige spørsmål. Partene vil be de administrative representantene fastsette samarbeidsprosedyrer, også ved egnede gjennomføringsordninger, med hensyn til operasjonelle og sikkerhetsmessige spørsmål for de omforente områdene.

5. Norge skal stille til rådighet, uten leiekostnader eller lignende kostnader for amerikanske styrker, alle omforente områder, herunder de som brukes i fellesskap av amerikanske styrker og norske væpnede styrker.

6. Amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører kan utføre byggevirksomhet på, og gjøre endringer og utbedringer i, de omforente områdene til støtte for aktivitetene og formålene fastsatt i artikkel III nr. 1 i denne avtalen. Amerikanske styrker skal konsultere den norske administrative representanten i spørsmål som gjelder nevnte byggevirksomhet, endringer og utbedringer, herunder med hensyn til å innhente godkjenninger og tillatelser nevnt i nr. 7 i denne artikkelen, basert på partenes felles intensjon om at tekniske krav og byggestandarder i prosjekter som gjennomføres av eller på vegne av amerikanske styrker, skal være i samsvar med kravene og standardene til begge parter. I så henseende vil partene be de administrative representantene om å gjennomføre dette punktet i samsvar med omforente prosedyrer, også ved egnede gjennomføringsordninger. Amerikanske styrker kan utføre nevnte byggevirksomhet, endringer og utbedringer med medlemmer av styrken.
7. Den norske administrative representanten skal legge til rette for amerikanske styrkers virksomhet ved å innhente nødvendige norske godkjenninger og tillatelser for nevnte byggevirksomhet, endringer og utbedringer utført av eller på vegne av amerikanske styrker. Nevnte godkjenninger og tillatelser skal utstedes uten kostnader for amerikanske styrker, amerikanske kontraktører eller norske kontraktører.
8. Amerikanske styrker skal være ansvarlig for bygge- og utviklingskostnadene for de omforente områdene som utelukkende skal brukes av amerikanske styrker, og for tilhørende drifts- og vedlikeholdskostnader, med mindre annet fremgår av en tidligere eller senere ordning eller avtale mellom partene.
9. Basert på proporsjonal bruk skal partene stå ansvarlig for bygge- og utviklingskostnadene og drifts- og vedlikeholdskostnadene for de omforente områdene som er til felles bruk eller på annen måte brukes i fellesskap av amerikanske styrker og norske væpnede styrker, med mindre annet fremgår av en tidligere eller senere ordning eller avtale mellom partene.
10. Finansiering av byggeprosjekter som utføres av amerikanske styrker, skal skje i henhold til amerikanske lover og forskrifter.
11. Partene skal samarbeide om planleggingen av bruk og utvikling av omforente områder og nærliggende og tilstøtende områder for å sikre en langsiktig gjennomføring av denne avtalen.
12. Det er ingenting i denne artikkelen som endrer den norske basepolitikken eller norsk politikk med hensyn til lagring eller utplassering av kjernefysiske våpen på norsk territorium.

ARTIKKEL IV

FORHÅNDSLAGRING AV FORSVARSUTSTYR, FORSYNINGER OG MATERIELL

1. Med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og folkerettslige forpliktelser, herunder når det gjelder lagring av visse våpentyper på norsk territorium, etter konsultasjoner og idet det tas hensyn til begge parters syn, gis amerikanske styrker adgang til å transportere, forhåndslagre og oppbevare forsvarsutstyr, forsyninger og materiell («forhåndslagret materiell») på omforente områder og på andre steder som partene er blitt enige om. Amerikanske styrker skal varsle norske væpnede styrker på forhånd med hensyn til type, mengde og leveringsplaner for nevnte forhåndslagrede materiell som amerikanske styrker har til hensikt å transportere eller forhåndslagre på norsk territorium, samt med hensyn til amerikanske kontraktører og norske kontraktører som utfører disse leveransene.
2. Det forhåndslagrede materialet tilhørende de amerikanske styrkene og fasilitetene eller deler av fasilitetene som er utpekt til oppbevaring av slikt forhåndslagret materiell, skal utelukkende brukes av amerikanske styrker. Amerikanske styrker skal ha eksklusiv kontroll over tilgangen til, bruken av og råderetten over nevnte forhåndslagrede materiell, og skal ha uhindret rett til å fjerne nevnte forhåndslagrede materiell fra norsk territorium når de måtte ønske.
3. Amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører skal ha rett til uhindret tilgang til og bruk av lagringsfasiliteter for alt som har med forhåndslagring og oppbevaring av forhåndslagret materiell å gjøre, herunder levering, forvaltning, kontroll, bruk, vedlikehold og fjerning av slikt forhåndslagret materiell, uavhengig av om disse lagringsfasilitetene er omforente områder eller ikke. Luftfartøyer, kjøretøyer og fartøyer som brukes av eller for amerikanske styrker, skal ha tilgang til norske lufthavner og sjøhavner og andre avtalte steder for levering, oppbevaring, vedlikehold og fjerning av amerikanske styrkers forhåndslagrede materiell fra norsk territorium.
4. Partene skal ved behov konsultere hverandre om aktiviteter i henhold til denne artikkelen.
5. Det er ingenting i denne artikkelen som endrer den norske basepolitikken eller norsk politikk med hensyn til lagring eller utplassering av kjernefysiske våpen på norsk territorium.

ARTIKKEL V EIENDOMSRETT

1. Alle bygninger, ikke-flyttbare konstruksjoner og fastmonterte byggelementer i omforente områder, herunder de som er endret eller utbedret av amerikanske styrker, skal forbli norsk eiendom. Alle slike bygninger, konstruksjoner og byggelementer som oppføres av amerikanske styrker, skal bli norsk eiendom når de er oppført, men skal brukes av amerikanske styrker inntil amerikanske styrker ikke lenger har behov for dem.
2. Omforente områder, eller deler av slike områder, herunder bygninger, ikke-flyttbare konstruksjoner og byggelementer oppført av amerikanske styrker som ikke lenger brukes av amerikanske styrker, skal overdras uten heftelser til Norge, under forutsetning av at overdragelsen ikke medfører kostnader for USA. Partene eller de administrative representantene skal konsultere hverandre med hensyn til vilkår for overdragelse av omforente områder, herunder med hensyn til mulig erstatning for en eventuell restverdi partene er blitt enige om for utbedringer eller byggevirksomhet utført av USA.
3. Amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører skal beholde rett til alt av varer, utstyr, materiell, forsyninger, flyttbare konstruksjoner og annet løsøre de har importert til eller skaffet seg på norsk territorium i forbindelse med denne avtalen, med mindre og inntil de oppgir denne retten.
4. Partene eller deres administrative representanter kan konsultere hverandre med hensyn til mulig overdragelse eller kjøp av de amerikanske styrkenes utstyr som anses som overskuddsutstyr av USA i henhold til amerikanske lover og forskrifter.

ARTIKKEL VI SIKKERHET

1. Norge skal treffe nødvendige tiltak for å sørge for beskyttelse av og sikkerheten til amerikanske styrker, amerikanske kontraktører, norske kontraktører, medfølgende og forhåndslagret materiell samt beskyttelse av og sikkerheten til offisiell amerikansk informasjon. For å ivareta dette ansvaret skal norske og amerikanske forsvarsmyndigheter samarbeide tett for å sørge for at sikkerhet og beskyttelse er ivaretatt.
2. Amerikanske styrker skal koordinere sikkerhetsplaner med norske myndigheter.
3. I samsvar med artikkel VII nr. 10 i NATO SOFA og i henhold til nr. 4 i denne artikkelen for sivile deler av omforente områder, har amerikanske styrker rett til å utøve nødvendige rettigheter og myndighet innenfor omforente områder for amerikanske styrkers bruk, drift, forsvar av eller kontroll over omforente områder ved å treffe egnede og forholdsmessige tiltak, herunder tiltak som er nødvendige for å opprettholde eller gjenopprette orden og beskytte amerikanske styrker, amerikanske kontraktører, norske kontraktører og medfølgende.
4. I umiddelbar nærhet av omforente områder og innenfor sivile deler av omforente områder, skal norske myndigheter treffe nødvendige tiltak for å sikre amerikanske styrkers bruk, drift, forsvar av og kontroll over omforente områder. I ekstraordinære tilfeller og i overensstemmelse med omforente sikkerhetsplaner kan amerikanske styrker treffe nødvendige og forholdsmessige tiltak for å opprettholde eller gjenopprette sikkerhet, forsvar av og gjennomføring av amerikanske styrkers operasjoner.

ARTIKKEL VII INN- OG UTREISE

1. Norge skal ikke kreve medunderskrift av reiseordrer etter artikkel III nr. 2 bokstav b) i NATO SOFA.
2. I samsvar med NATO SOFA skal Norge ikke kreve pass eller visum ved innreise til og utreise fra norsk territorium for medlemmer av styrken som har det påkrevde personlige identitetskortet og en gyldig reiseordre. Videre skal Norge ikke kreve visum for innreise til og utreise fra norsk territorium for medlemmer av det sivile elementet, medfølgende og amerikanske kontraktører som har gyldig pass og identitetskort utstedt av det amerikanske forsvarsdepartementet, en offisiell reiseordre eller et autorisasjonsbevis utstedt av ansvarlig myndighet i USA. Norske myndigheter skal gjøre de antegnelser som er nødvendige i henhold til norsk lov, i passet til medlemmer av det sivile elementet, amerikanske kontraktører og medfølgende.
3. Amerikanske styrker, medfølgende og amerikanske kontraktører skal være unntatt fra lovgivning om registrering og kontroll av utlendinger.
4. Dersom et medlem av de amerikanske styrkene dør eller overføres fra norsk territorium, skal medfølgende til det nevnte medlemmet fortsatt ha status som medfølgende i henhold til denne avtalen i nitti (90) dager etter dødsfallet eller overføringen. Dersom medfølgende barn er registrert ved en utdanningsinstitusjon på norsk territorium før medlemmets dødsfall eller overføring, skal de medfølgende fortsatt ha status som medfølgende i minst tretti (30) kalenderdager etter at skoleåret er avsluttet eller etter at de medfølgende er utskrevet fra utdanningsinstitusjonen.

ARTIKKEL VIII LOGISTIKKSTØTTE

1. Norge skal bestrebe seg på, idet det tas hensyn til interne nasjonale krav og tilgjengelig kapasitet, etter anmodning å levere logistikkstøtte til amerikanske styrker for gjennomføringen av aktiviteter i henhold til denne avtalen.
2. Hvis mulig skal slik logistikkstøtte ytes og kostnaden for støtten tilbakebetales, i samsvar med eksisterende avtaler eller ordninger, herunder ACSA, med mindre partene har blitt enige om noe annet.
3. For logistikkstøtte som ikke omfattes av nr. 2 i denne artikkelen, skal amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører betale en rimelig pris for logistikkstøtte som er bestilt og mottatt i forbindelse med aktiviteter i henhold til denne avtalen. Norge skal i den forbindelse behandle amerikanske styrker på en måte som ikke er mindre gunstig enn den behandlingen som gis norske væpnede styrker, herunder ved å ikke kreve en høyere pris fra amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører enn den som kreves fra norske væpnede styrker for logistikkstøtte, med fratrekk for skatter, avgifter og lignende gebyrer.

ARTIKKEL IX KJØRETØYER

1. Norske myndigheter skal akseptere amerikanske militære og sivile myndigheters registrering og lisensiering av motorvogner og tilhengere tilhørende amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og medfølgende. Etter anmodning fra amerikanske forsvarsmyndigheter skal norske myndigheter kostnadsfritt utstede kjennemerke for ikke-taktiske tjenestekjøretøyer tilhørende amerikanske styrker i samsvar med prosedyrer fastsatt for norske væpnede styrker, og norske kjennemerker som ikke skiller seg fra de som utstedes til den norske befolkning for øvrig, for private motorvogner tilhørende medlemmer av amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og medfølgende. Denne bestemmelsen skal gjennomføres i samsvar med omforente prosedyrer.
2. Amerikanske forsvarsmyndigheter skal treffe passende sikkerhetstiltak med hensyn til motorvogner og tilhengere registrert og lisensiert av dem eller brukt av amerikanske styrker på norsk territorium.

ARTIKKEL X LISENSER OG FØRERRETTIGHETER

1. Førerkort eller annen tillatelse som er utstedt av amerikanske myndigheter til et medlem av de amerikanske styrkene eller en amerikansk kontraktør, og som gir innehaveren rett til å bruke styrkens kjøretøyer, fartøyer eller luftfartøyer, skal være gyldig for slik bruk på norsk territorium.
2. Norske myndigheter skal godta som gyldig, uten førerprøve eller gebyr, førerkort utstedt av USA, amerikanske delstater eller politiske underavdelinger av disse, for bruk av private motorvogner av medlemmer av amerikanske styrker og medfølgende og amerikanske kontraktører. Det skal ikke være påkrevd med internasjonalt førerkort.
3. Norge skal ikke kreve at medlemmer av amerikanske styrker eller amerikanske kontraktører skaffer seg kompetansebevis utstedt av Norge i forbindelse med levering av tjenester i tilknytning til denne avtalen til amerikanske styrker, medfølgende, amerikanske kontraktører og andre personer som partene er blitt enige om, under forutsetning av at de innehar gyldig amerikansk kompetansebevis, kompetansebevis fra en medlemsstat i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde eller andre egnede faglige kvalifikasjoner godkjent av amerikanske myndigheter.

ARTIKKEL XI

FORFLYTNING AV LUFTFARTØYER, FARTØYER OG KJØRETØYER

1. I samsvar med gjeldende klareringer gitt av norske myndigheter etter anmodninger gjort i henhold til omforente prosedyrer, kan luftfartøyer, fartøyer og kjøretøyer som brukes av eller utelukkende for amerikanske styrker, reise inn og ut av og forflytte seg fritt på norsk territorium, samt utføre særskilte aktiviteter, herunder, men ikke begrenset til, lufttanking. Nevnte luftfartøyer, fartøyer og kjøretøyer skal overholde gjeldende regler for sikkerhet og ferdsel i lufta, til sjøs og på land.
2. Klarering til å reise gjentatte ganger for uspesifiserte formål inn og ut av og forflytte seg fritt på norsk territorium skal gis med en varighet på høyst ett år av gangen, og skal ikke gjelde for Svalbard, Jan Mayen og Bouvetøya.
3. Det skal ikke gjennomføres ombordstigning eller kontroll av luftfartøyer, fartøyer og kjøretøyer som brukes av eller utelukkende for amerikanske styrker, uten etter samtykke fra USA.
4. Luftfartøyer som brukes av eller utelukkende for amerikanske styrker, skal ikke være pålagt luftfartsavgift, andre avgifter eller gebyrer, som overflygingsavgift, underveisavgift eller terminalavgift, og skal ikke være pålagt landings- og parkeringsavgift ved statseide og -drevne landingsplasser på norsk territorium.
5. Fartøyer som brukes av eller utelukkende for amerikanske styrker, skal ikke være pålagt losavgift, omlastingsavgift, havneavgift eller lignende avgifter ved statseide og -drevne havner på norsk territorium.
6. Amerikanske styrker, og amerikanske kontraktører og norske kontraktører som handler på vegne av amerikanske styrker, skal betale en rimelig pris for tjenester som er bestilt og mottatt, til satser som ikke er mindre gunstige enn de som kreves fra norske væpnede styrker, minus skatter, avgifter og lignende gebyrer.

ARTIKKEL XII STRAFFERETTLIG JURISDIKSJON

1. For å avgjøre om en påstått lovovertrødelse følger av en handling eller unnløtelse foretatt under utførelse av tjenesteplikter av et medlem av de amerikanske styrkene, i henhold til artikkel VII nr. 3 bokstav a) ii) i NATO SOFA, skal en avgjørelse fra de rette amerikanske forsvarsmyndighetene på norsk territorium om at nevnte handling eller unnløtelse ble foretatt under utførelse av tjenesteplikter, utgjøre et avgjørende bevis på dette faktum. Norske myndigheter kan framlegge opplysninger som har betydning for avgjørelsen om tjenesteplikt, og amerikanske myndigheter skal fullt ut ta hensyn til de nevnte opplysningene, og partene skal konsultere hverandre så snart det er praktisk mulig. Dersom norske myndigheter mener omstendighetene krever en gjennomgang av avgjørelsen om tjenesteplikt, beholder norske myndigheter muligheten til å be om bekreftelse fra overordnede amerikanske myndigheter.
2. Norge frafaller første retten til å utøve strafferettslig jurisdiksjon over medlemmer av amerikanske styrker som fastsatt ved artikkel VII nr. 3 bokstav c) i NATO SOFA. I særlige tilfeller som norske myndigheter mener omfatter spesielle omstendigheter, kan norske myndigheter trekke tilbake frafallet ved å legge fram en skriftlig erkløring til ansvarlige amerikanske forsvarsmyndigheter ikke senere enn tretti (30) dager etter at underretningen beskrevet i nr. 3 i denne artikkelen er mottatt.
3. Med forbehold for særskilte ordninger som kan gjelde for mindre lovovertrødelse, skal amerikanske forsvarsmyndigheter underrette norske myndigheter så snart det er praktisk mulig om ethvert tilfelle som faller inn under bestemmelsene i nr. 2 i denne artikkelen.
4. Når et medlem av de amerikanske styrkene, eller en medfølgende, blir gjenstand for straffeforfølging av norske myndigheter, skal jurisdiksjonen utøves av norske ordinære domstoler.
5. Medlemmer av amerikanske styrker og medfølgende skal ikke rettsforfølges *in absentia* uten etter samtykke.
6. Idet det anerkjennes at Norge har rett til å gjennomføre nødvendige etterforskingsskritt ved påståtte lovovertrødelse, skal partenes ansvarlige myndigheter samarbeide om gjennomføringen av alle nødvendige undersøkelser av de påståtte lovovertrødelsene, som nevnt i artikkel VII nr. 6 bokstav a) i NATO SOFA.

ARTIKKEL XIII VARETEKT OG TILGANG

1. Norske myndigheter skal underrette amerikanske forsvarsmyndigheter umiddelbart når et medlem av de amerikanske styrkene, eller en medfølgende, blir anholdt eller holdt i varetekt av norske myndigheter. Amerikanske forsvarsmyndigheter skal etter anmodning, og koordinert med norske myndigheter, straks få tilgang til det nevnte medlemmet eller medfølgende. Amerikanske styrker skal gis tillatelse til å være til stede under rettsprosessen, herunder i avhør av det nevnte medlemmet eller dets medfølgende av norske myndigheter.

2. Et medlem av de amerikanske styrkene eller en medfølgende som er under etterforskning eller venter på å bli stilt for retten av norske myndigheter, skal forbli under amerikanske forsvarsmyndigheters kontroll, eller overleveres til disse, dersom de nevnte myndighetene anmoder om det, til rettergangen, inkludert ankebehandling, er endelig avsluttet. I slike tilfeller skal amerikanske forsvarsmyndigheter sørge for at medlemmet av styrken er til stede under den nevnte rettergangen. Amerikanske forsvarsmyndigheter skal bare be om at et medlem av det sivile elementet eller en medfølgende forblir under amerikanske myndigheters kontroll eller overleveres til disse, dersom nevnte myndigheter er i stand til å sørge for at nevnte personer er til stede under den nevnte rettergangen. I saker som norske myndigheter mener omfatter spesielle omstendigheter i henhold til artikkel XII i denne avtalen, skal amerikanske forsvarsmyndigheter ta tilbørlig hensyn til norske myndigheters anmodning om kontroll av et medlem av de amerikanske styrkene eller en medfølgende fram til rettergangen er endelig avsluttet. Dersom den norske rettergangen ikke er avsluttet innen ett (1) år, opphører de amerikanske forsvarsmyndighetenes plikter i henhold til dette punktet. Denne fristen kan forlenges med seks (6) måneder etter avtale mellom amerikanske forsvarsmyndigheter og norske myndigheter. Forlengelsen skal gis, med mindre dette går utover den anklagedes rett til å få behandlet saken innen rimelig tid. Enhver ytterligere forlengelse krever enighet mellom partene.

3. Tid som er tilbragt under frihetsberøvelse pålagt av norske myndigheter eller amerikanske forsvarsmyndigheter, skal trekkes fra en fengselsdom som eventuelt blir idømt i samme sak.

4. Med mindre partene er blitt enige om noe annet, skal fengselsstraff idømt av en norsk domstol for et medlem av de amerikanske styrkene, eller en medfølgende, sones i en eller flere norske straffeinstitusjoner som partene har utpekt for dette formålet. Norske myndigheter skal tillate at amerikanske forsvarsmyndigheter besøker de nevnte personene utenfor vanlige besøkstider og gir vedkommende bistand med hensyn til helse, velferd og moral, slik som klær, mat, sengetøy, lege- og tannlegetjenester og religiøs rådgivning etter koordinering med rette norske offentlige instanser. Norske myndigheter skal tillate at familiemedlemmer besøker de nevnte personene i samsvar med vanlige besøkstider, og eventuelt også etter egen avtale, og gir vedkommende nødvendig bistand med hensyn til helse, velferd og moral etter koordinering med rette norske offentlige instanser.

ARTIKKEL XIV DISIPLINÆRMYNDIGHET

1. Amerikanske forsvarsmyndigheter skal være ansvarlig for å opprettholde disiplinen blant amerikanske styrker og kan for dette formål utøve politimyndighet over omforente områder og andre leirer, etablissementer eller lokaler der styrkene befinner seg som et resultat av denne avtalen, eller enhver annen avtale eller ordning.

2. Dersom omforente områder eller andre leirer, etablissementer eller lokaler, eller deler av disse, brukes i fellesskap med norske væpnede styrker, skal partenes ansvarlige myndigheter fastsette koordineringsprosedyrer for utøvelse av politimyndighet over de nevnte områdene som brukes i fellesskap.

3. Idet det anerkjennes at Norge har suveren rettshåndhevelsesmyndighet innenfor norsk territorium, kan amerikanske forsvarsmyndigheter tillate bruk av militærpolitienheter for å opprettholde disiplinen blant amerikanske styrker i miljøer nær militærfasiliteter og områder der amerikanske styrker befinner seg, i samsvar med omforente prosedyrer og koordinert med norske offentlige instanser.

ARTIKKEL XV RETTSKRAV

1. Medlemmer av de amerikanske styrkene, herunder det sivile elementet, skal ikke være gjenstand for sivile rettskrav eller administrative sanksjoner som følge av de nevnte medlemmenes handlinger eller unnlateringer foretatt i forbindelse med utføring av tjenesteplikter. De nevnte kravene kan framlegges for norske myndigheter og behandles i samsvar med bestemmelsene i artikkel VIII i NATO SOFA.
2. I denne artikkelen menes med «sivilt element» alle personer, uavhengig av nasjonalitet eller bosted, som er arbeidstakere hos amerikanske myndigheter og i sin stilling utfører tjenesteplikter pålagt av amerikanske styrker, men skal ikke omfatte amerikanske kontraktører, norske kontraktører, eller arbeidstakere hos slike kontraktører, eller ikke-kommersielle organisasjoner, uavhengig av deres nasjonalitet eller bosted.
3. For å avgjøre om et mulig erstatningsansvar har oppstått som følge av en handling eller unnlattelse foretatt under utføring av tjenesteplikter av et medlem av de amerikanske styrkene, herunder det sivile elementet, skal en erklæring fra de rette amerikanske forsvarsmyndighetene på norsk territorium om at nevnte handling eller unnlattelse ble foretatt under utføring av tjenesteplikter, utgjøre et avgjørende bevis på dette faktum. Norske myndigheter har muligheten til å anmode om bekreftelse fra en overordnet amerikansk forsvarsenhet.
4. Det skal ikke avsies uteblivelsesdom mot eller treffes tiltak som er i strid med interessene til medlemmer av amerikanske styrker, herunder det sivile elementet, når deres tjenesteplikter eller behørig bemyndiget fravær midlertidig hindrer deres deltakelse i sivile rettsprosesser. Dersom disse bestemmelsene fører til en utilbørlig forsinkelse i sivile rettsprosesser, skal amerikanske forsvarsmyndigheter etter anmodning fra norske myndigheter umiddelbart informere om forventet returdato for medlemmet.

ARTIKKEL XVI AVGIFTSFRITAK FOR OFFISIELLE ANSKAFFELSER

1. I tråd med prinsippene i 1950-avtalen og i samsvar med 1952-avtalen, sammenholdt med de spesifikke fritakene nedfelt i avtalene med hensyn til merverdiavgift («mva.»), omsetningsavgift, forbruksavgift, særavgifter, og lignende og etterfølgende avgifter, skal anskaffelser av eller for amerikanske styrker av varer, materiell, forsyninger, tjenester, utstyr og annen eiendom som a) er anskaffet for i siste instans å brukes av amerikanske styrker, b) skal forbrukes for å oppfylle en kontrakt med eller på vegne av amerikanske styrker, eller c) skal innlemmes i gjenstander eller fasiliteter som brukes av amerikanske styrker, være fritatt for avgift. Amerikanske myndigheter skal framlegge for norske myndigheter behørig erklæring på at nevnte varer, materiell, forsyninger, tjenester, utstyr og andre eiendeler er til amerikanske styrker.

2. Fritaket skal få anvendelse for anskaffelser nevnt i nr. 1 i samsvar med omforente prosedyrer. Fritaket skal få anvendelse på kjøpstidspunktet, dersom transaksjonen er ledsaget av den behørig erklæringen nevnt i nr. 1 over. For alle andre kjøp, eller dersom selger ikke er i stand til å gi et slikt fritak på kjøpstidspunktet, skal fritaket innvilges ved refusjon innen tretti (30) dager etter at anmodningen er mottatt.

ARTIKKEL XVII PERSONLIGE SKATTE- OG AVGIFTSFRITAK

1. I tråd med prinsippene i 1950-avtalen og 1952-avtalen skal medlemmer av amerikanske styrker og deres medfølgende ikke være pålagt å betale skatt, avgifter, lisensgebyrer eller andre lignende gebyrer, herunder mva., på norsk territorium på kjøp, eierskap, besittelse, bruk, overføring dem imellom eller overføring i forbindelse med dødsfall, av løsøre importert til norsk territorium eller anskaffet der for personlig bruk. Fritaket skal få anvendelse i samsvar med omforente prosedyrer. Medlemmer av amerikanske styrker og medfølgende som eier eller bruker mottakerapparater for radio-, fjernsyns- og internettenheter på norsk territorium, skal være fritatt for skatt, gebyrer, lisensavgifter eller lignende avgifter tilknyttet nevnte eierskap eller bruk. Kjøretøyer som eies av medlemmer av amerikanske styrker og medfølgende, skal være unntatt norsk veiavgift, registrerings- eller lisensavgift og lignende gebyrer. Fritaket gjelder ikke betaling av bompenger som betales av privatpersoner for bruk av veier, broer og tunneler.

2. Fritaket for skatt på inntekt fastsatt i artikkel X i NATO SOFA får også anvendelse for

- a) inntekt mottatt av medlemmer av amerikanske styrker, medfølgende og arbeidstakere hos amerikanske kontraktører som ikke er norske statsborgere eller til vanlig bosatt på norsk territorium, mottatt gjennom ansettelse hos organisasjonene nevnt i artikkel II nr. 3 i denne avtalen og virksomhet behandlet i artikkel XXI og XXII i denne avtalen,
- b) inntekt mottatt av medlemmer av amerikanske styrker og medfølgende fra privatpersoner, foretak eller enheter, unntatt fra norske privatpersoner, foretak eller enheter som har skattemessig tilhold i Norge.
- c) lønn og andre lignende godtgjørelser mottatt av arbeidstakere hos amerikanske kontraktører som befinner seg på norsk territorium utelukkende for å oppfylle en kontrakt eller en underkontrakt for amerikanske styrker for arbeid i henhold til nevnte kontrakt eller underkontrakt, samt inntekt mottatt av nevnte arbeidstakere hos amerikanske kontraktører fra privatpersoner, foretak eller enheter, unntatt fra norske privatpersoner, foretak eller enheter som har skattemessig tilhold i Norge. Partene har til hensikt å konsultere hverandre i den grad det er nødvendig for å arbeide for det felles mål å forebygge at amerikanske kontraktører misbruker rettighetene de er innvilget i henhold til dette punktet.

3. Bestemmelsene i norske lover og forskrifter som gjelder en arbeidsgivers eller selvstendig næringsdrivendes plikt til å holde tilbake eller forhåndsbetale inntektsskatt og trygde- og pensjonspremier, skal ikke få anvendelse på inntekt som er fritatt fra skatt i Norge.

ARTIKKEL XVIII IMPORT OG EKSPORT TIL OFFISIELL BRUK

1. I tråd med prinsippene i 1950-avtalen og 1952-avtalen, sammenholdt med de spesifikke unntakene nedfelt i avtalene, og med henvisning til artikkel XI i NATO SOFA, skal varer, materiell, forsyninger, utstyr og annen eiendom som a) er importert av amerikanske styrker, b) i siste instans skal brukes av eller for amerikanske styrker, herunder for å støtte militære velferdstjenester fastsatt i artikkel XXI og XXII i denne avtalen, c) skal brukes eller forbrukes for å oppfylle en kontrakt med eller på vegne av amerikanske styrker eller d) skal innlemmes i gjenstander eller fasiliteter som brukes av amerikanske styrker, kunne importeres til norsk territorium tollfritt, uten import- eller registreringsavgift og andre lignende gebyrer og avgifter, herunder, men ikke begrenset til, forbruksavgift, særavgifter og mva.
2. Varene, materiellet, forsyningene, utstyret og annen eiendom nevnt i nr. 1 i denne artikkelen skal være fritatt enhver skatt eller andre gebyrer og avgifter som vanligvis ville vært ilagt ved import eller anskaffelse, og skal være fritatt norsk eksportavgift ved eksport.
3. Partene skal i nødvendig grad samarbeide for å sørge for at det bare importeres en rimelig mengde varer, materiell, forsyninger, utstyr og annen eiendom. Amerikanske styrker skal framlegge for norske myndigheter en behørig erklæring som fastsatt i artikkel XI nr. 4 i NATO SOFA som bekreftelse på at nevnte varer, materiell, forsyninger, utstyr og annen eiendom omfattes av fritakene fastsatt i denne artikkelen. Deponering av erklæringen skal godkjennes i stedet for tollkontroll av norske myndigheter av gjenstandene importert og eksportert av eller for amerikanske styrker i henhold til denne artikkelen. Når varer, materiell, forsyninger, utstyr og annen eiendom importeres av amerikanske kontraktører eller norske kontraktører i henhold til bestemmelsene i denne artikkelen, skal amerikanske styrker kreve at de nevnte kontraktørene bruker disse gjenstandene utelukkende for å oppfylle kontrakter med amerikanske styrker.

ARTIKKEL XIX

IMPORT OG EKSPORT TIL PERSONLIG BRUK

1. Medlemmer av amerikanske styrker, medfølgende og amerikanske kontraktører kan toll- og avgiftsfritt importere personlige effekter, innbo, private kjøretøyer og andre varer beregnet for personlig bruk eller til bruk i husholdningen under oppdragets varighet på norsk territorium. Dette privilegium skal ikke bare gjelde for varer som eies av de nevnte personene, men også for varer som sendes dem som gave, eller som leveres til dem for å oppfylle kontrakter inngått med personer som ikke er bosatt på norsk territorium. Dette punktet skal gjennomføres i samsvar med omforente prosedyrer.

2. Varene nevnt i nr. 1 i denne artikkelen og andre varer som er anskaffet toll- og/eller avgiftsfritt, kan selges eller på annen måte overdras til personer på norsk territorium. Sluttmottakeren skal være ansvarlig for å betale eventuelle skyldige avgifter som et resultat av overdragelse til en person som ikke har rett til å importere slike varer. Medlemmer av amerikanske styrker, medfølgende og amerikanske kontraktører kan fritt overdra eiendom nevnt i nr. 1 i denne artikkelen seg i mellom, og slike overdragelser skal være toll- og/eller avgiftsfrie. Amerikanske styrker skal føre oversikt over de nevnte overdragelsene av toll- eller avgiftsfrie handelsvarer. Norske myndigheter skal godkjenne behørig innsendte politirapporter som avgjørende bevis på at toll- og avgiftsfrie varer tilhørende medlemmer av amerikanske styrker, medfølgende og amerikanske kontraktører er blitt stjålet, og dermed fritta enkeltpersoner fra ethvert krav om betaling av toll eller avgifter.

3. Medlemmer av amerikanske styrker, medfølgende og amerikanske kontraktører kan toll- og avgiftsfritt re-eksportere (eller eksportere) enhver vare de har importert til (eller anskaffet på) norsk territorium i løpet av tjenestetiden.

ARTIKKEL XX

PROSEDYRER FOR TOLLBEHANDLING

1. Norge skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre en enkel og rask tollbehandling av importerte og eksporterte varer beskrevet i denne avtalen. Enhver tollkontroll skal gjennomføres så raskt som mulig.
2. Tollkontroll i henhold til denne avtalen skal gjennomføres i samsvar med prosedyrer som norske myndigheter og amerikanske styrker er blitt enige om. Enhver tollkontroll norske tollmyndigheter utfører på innkommende eller utgående personlige eiendeler tilhørende medlemmer av de amerikanske styrkene eller medfølgende, skal gjennomføres når eiendelene leveres til eller hentes fra personens bosted eller i samsvar med omforente prosedyrer.
3. Offisiell amerikansk informasjon kan importeres til og eksporteres fra norsk territorium uten tollkontroll. Offisiell amerikansk informasjon skal være behørig merket og godkjent som informasjon av ansvarlige amerikanske forsvarsmyndigheter.
4. For å forebygge misbruk av rettighetene som er innvilget i henhold til tollbestemmelsene i NATO SOFA og denne avtalen, skal amerikanske forsvarsmyndigheter treffe nødvendige tiltak ved fasiliteter der amerikanske styrker befinner seg. Amerikanske forsvarsmyndigheter og norske myndigheter skal samarbeide om å etterforske ethvert påstått brudd på tollreglene.

ARTIKKEL XXI

MILITÆRE VELFERDSTJENESTER

1. Amerikanske styrker kan etablere militære vareutsalg, dagligvareforretninger, andre utsalgssteder, militære messer, sentre for sosialt samvær og opplæring samt områder for fritidsaktiviteter på norsk territorium på steder partene er blitt enige om kan brukes av medlemmer av amerikanske styrker, medfølgende og andre kategorier av autorisert personell som partene er blitt enige om. Amerikanske forsvarsmyndigheter kan selv drive og opprettholde de ovennevnte militære velferdstjenestene eller inngå avtale med andre organisasjoner om driften.
2. Amerikanske styrker kan inngå avtaler med finansforetak om å tilby banktjenester og andre finansielle tjenester på norsk territorium for formål under denne avtalen utelukkende til bruk for amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og medfølgende, i henhold til det amerikanske forsvarsdepartementets gjeldende bankprogram for militære oversjøiske styrker eller lignende rammeverk i framtiden, herunder, men ikke begrenset til, å legge til rette for kontantuttak og innskudd, fakturabetaling, pengeoverføringer og nettbaserte tjenester.
3. Virksomhet og organisasjoner som er nevnt i denne artikkelen, skal innrømmes de samme toll- og avgiftsfritakene som innrømmes amerikanske styrker. Med full respekt for norske lover og forskrifter skal nevnte virksomhet, og organisasjoner, betjenes og drives utelukkende i samsvar med amerikanske lover og forskrifter. Nevnte virksomhet og organisasjoner skal ikke være pålagt å innkreve eller betale skatt eller andre avgifter for aktiviteter som er tilknyttet driften.
4. Amerikanske styrker skal treffe nødvendige tiltak for å hindre at varer og eiendeler som er importert til eller anskaffet på norsk territorium av virksomhetene eller organisasjonene nevnt i nr. 1 og 2 i denne artikkelen, selges til personer som ikke har tillatelse til å handle med de nevnte virksomhetene eller organisasjonene.

ARTIKKEL XXII

MILITÆRE POSTKONTORER

1. Amerikanske styrker kan etablere, betjene og drive militære postkontorer til bruk for amerikanske styrker, medfølgende, amerikanske kontraktører og andre kategorier av autorisert personell som partene er blitt enige om.
2. Post som er postlagt på de nevnte kontorene, kan være stemplet med amerikanske stempler.
3. Idet det sedvanerettslige prinsipp om territorial suverenitet anerkjennes skal offisiell post til amerikanske styrker være unntatt fra kontroll, gjennom søking eller beslag.
4. Amerikanske forsvarsmyndigheter skal treffe egnede og nødvendige tiltak ved de militære postkontorene for å unngå at medlemmer av amerikanske styrker, medfølgende og amerikanske kontraktører urettmessig importerer varer til norsk territorium.

ARTIKKEL XXIII VALUTA OG VEKSLING

1. Amerikanske styrker skal ha rett til å importere, eksportere og bruke amerikansk valuta eller finansielle instrumenter pålydende amerikansk valuta uansett beløp.
2. Amerikanske forsvarsmyndigheter kan gi ut til eller veksle for medlemmer av amerikanske styrker og medfølgende, valuta eller finansielle instrumenter pålydende valuta, gyldig i
  - a) USA,
  - b) Norge,
  - c) euro-sonen og
  - d) ethvert annet land, i den grad det er nødvendig for autoriserte reiser, herunder reiser ved tjenestefri.
3. Medlemmer av amerikanske styrker og medfølgende kan
  - (a) importere og eksportere amerikansk valuta og finansielle instrumenter pålydende amerikansk valuta, og
  - (b) eksportere fra norsk territorium enhver valuta og ethvert finansielt instrument pålydende enhver slik valuta, forutsatt at de nevnte amerikanske styrkene eller medfølgende enten har importert nevnte valuta eller finansielle instrumenter til norsk territorium eller mottatt nevnte valuta eller finansielle instrumenter fra amerikanske styrker.
4. Amerikanske forsvarsmyndigheter skal, etter konsultasjon med norske myndigheter, treffe nødvendige tiltak for å hindre misbruk av de rettighetene som følger av denne artikkelen og verne de norske valutareglene i den grad de gjelder for personell som omfattes av denne avtalen. Medlemmer av amerikanske styrker og medfølgende er forpliktet til å respektere valutalovene til hver av partene.

ARTIKKEL XXIV ARBEIDSKRAFT

Amerikanske styrker og organisasjoner som utfører de militære velferdstjenestene beskrevet i artikkel XXI og XXII i denne avtalen, kan rekruttere og ansette medfølgende og personer som har tillatelse til å arbeide på norsk territorium. Nevnte medfølgende trenger ikke arbeidstillatelse for ansettelse etter denne artikkel. USA gir ikke avkall på sin suverene immunitet med hensyn til ansettelse av slikt personell i henhold til denne avtalen, og ansettelsesprosedyrer skal beskrives i en gjennomføringsordning.

ARTIKKEL XXV KONTRAKTSPROSEDYRER

1. Amerikanske styrker kan inngå kontrakter om alt av varer, materiell, forsyninger, utstyr og tjenester (herunder byggevirkosomhet) som skal leveres til eller utføres på norsk territorium uten begrensninger med hensyn til valg av kontraktør, leverandør eller person som leverer nevnte varer, materiell, forsyninger, utstyr eller tjenester. Amerikanske styrker skal fortrinnsvis bruke norske leverandører av varer, materiell, forsyninger, utstyr og tjenester i den grad det er praktisk mulig, i samsvar med amerikanske lover og forskrifter. Nevnte kontrakter skal utlyses, tildeles og forvaltes i samsvar med amerikanske lover og forskrifter. Tilbydere og kontraktører skal gis tydelig informasjon om gjeldende lover og forskrifter i utlysings- og kontraktsdokumentene.

2. Med hensyn til anskaffelse av varer, tjenester og forsyningstjenester skal Norge behandle amerikanske styrker på en måte som ikke er mindre gunstig enn den behandlingen som gis norske væpnede styrker.

ARTIKKEL XXVI AMERIKANSKE KONTRAKTØRER

1. Arbeidsvilkårene for ansettelse av amerikanske kontraktører skal fastsettes av amerikanske styrker i samsvar med gjeldende amerikanske lover og forskrifter og med respekt for norsk lov, i den grad dette ikke er uforenlig med de amerikanske styrkenes militære behov. Amerikanske kontraktører skal være unntatt norske lover og forskrifter med hensyn til lisensiering og registrering av foretak og selskaper utelukkende når det gjelder levering av varer og tjenester til amerikanske styrker på norsk territorium.

2. Arbeidstakere hos amerikanske kontraktører skal være fritatt fra kravet om norsk arbeidstillatelse for arbeid som utelukkende utføres i henhold til kontrakt med eller for amerikanske styrker. Amerikanske kontraktører skal være fritatt fra all selskapsskatt som utelukkende følger av levering av varer og tjenester til amerikanske styrker eller fra oppføring av fasiliteter for amerikanske styrker. Nevnte kontraktører skal ikke være pålagt å betale noen form for skatt på inntekt eller fortjeneste til stat eller kommune på den delen av inntekten eller fortjenesten som knytter seg til en kontrakt eller underkontrakt med amerikanske styrker. I den grad de er fritatt fra beskatning i Norge, skal amerikanske kontraktører og arbeidstakere hos amerikanske kontraktører ha fritak fra rapporteringsplikt.

ARTIKKEL XXVII
HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

1. USA bekrefter at de vil respektere relevante norske lover om miljø, folkehelse, herunder veterinære og plantesanitære forhold, og sikkerhetsregler ved gjennomføring av amerikansk politikk. Norge bekrefter sin praksis om å gjennomføre lover, regler og standarder om miljø, folkehelse og sikkerhet idet det tas behørig hensyn til helsen og sikkerheten til amerikanske styrker, medfølgende og amerikanske kontraktører. Partene er enige om å ha en forebyggende heller enn en reaktiv tilnærming til miljøvern, folkehelse og sikkerhet. Partenes ansvarlige myndigheter vil konsultere hverandre i saker om miljø, folkehelse og sikkerhet.

2. For å bistå med miljømessig forsvarlig håndtering av farlig avfall skal Norge utpeke en enhet som ansvarlig myndighet for de underretningene som kreves i henhold til Basel-konvensjonen vedrørende kontroll med transport av farlig avfall, vedtatt i Basel 22. mars 1989, med gjennomføringslovgivning. Amerikanske styrker skal framlegge opplysninger som er nødvendige for at Norge skal kunne overholde nevnte forpliktelser.

ARTIKKEL XXVIII FORSYNINGSTJENESTER OG KOMMUNIKASJON

1. Amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og norske kontraktører skal ha adgang til å bruke vann, elektrisitet og andre offentlige forsyningstjenester i forbindelse med aktiviteter i henhold til denne avtalen, til vilkår, herunder priser og gebyrer, som ikke er mindre gunstige enn de som tilbys norske væpnede styrker eller Norge under tilsvarende omstendigheter, uten skatter eller andre offentlige avgifter eller gebyrer. Amerikanske styrkers kostnader skal være lik deres pro rata-andel av bruken av slike forsyningstjenester.

2. Partene anerkjenner at det kan være nødvendig for amerikanske styrker å bruke radiospektrumet i forbindelse med aktiviteter i henhold til denne avtalen. USA skal ha adgang til å bruke sitt eget telekommunikasjonssystem (slik «telekommunikasjon» er definert i Den internasjonale teleunions konstitusjon og konvensjon fra 1992). Dette skal inkludere retten til å anvende de midler og tjenester som er nødvendige for å sørge for full evne til å bruke telekommunikasjonssystemer, og retten til å benytte alle nødvendige radiospektra for dette formål. Bruk av radiospektrumet skal være kostnadsfritt for USA. Amerikanske styrker skal koordinere bruken av frekvenser med den norske administrative representanten med mindre presserende operasjonelle behov ikke tillater en slik koordinering.

ARTIKKEL XXIX GJENNOMFØRING OG TVISTER

1. Alle forpliktelser i henhold til denne avtalen skal være betinget av at nødvendig finansiering er tilgjengelig for disse formålene.
2. Dersom det anses hensiktsmessig kan partene eller deres administrative representanter inngå implementeringsavtaler eller -ordninger for å gjennomføre bestemmelsene i denne avtalen.
3. De administrative representantene skal konsultere hverandre ved behov for å sørge for at denne avtalen gjennomføres på behørig vis. De administrative representantene skal utvikle prosedyrer for konsultasjon med sine respektive medarbeidere om alle saker som gjelder en effektiv gjennomføring av denne avtalen.
4. Tvister om tolking eller anvendelse av avtalen skal løses på lavest mulig nivå og, om nødvendig, løftes opp til de administrative representantene for vurdering og løsning. Tvister som ikke kan løses av de administrative representantene, skal overføres til partene for konsultasjon og løsning, når det er hensiktsmessig.
5. Tvister og andre saker som det konsulteres om i henhold til denne avtalen, skal ikke henvises til nasjonale domstoler, internasjonale domstoler, tribunaler eller lignende organer eller til en tredjepart for avgjørelse.

ARTIKKEL XXX
IKRAFTTREDELSE, ENDRING OG VARIGHET

1. Denne avtalen skal tre i kraft på datoen for den siste noten i utveksling av noter mellom partene som angir at hvert part har fullført sine interne prosedyrer som er nødvendig for at denne avtalen skal tre i kraft.
2. Avtalen kan endres ved skriftlig avtale mellom partene.
3. Denne avtalen skal gjelde for en innledende periode på ti (10) år. Etter den innledende perioden skal den fortsatt være i kraft, men kan sies opp av hver av partene med ett (1) års skriftlig varsel til den annen part gjennom diplomatiske kanaler.
4. Vedlegg A skal utgjøre en integrert del av denne avtalen og kan endres ved skriftlig avtale mellom partene eller deres administrative representanter.

SOM BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, som er behørig bemyndiget av sine respektive regjeringer, undertegnet denne avtalen.

UTFERDIGET i Washington, Amerikas forente stater, den _____. _____ 2021, og Oslo, Norge, den _____. _____ 2021, i to eksemplarer på norsk og engelsk, der hver tekst har samme gyldighet.

FOR KONGERIKET NORGES REGJERING:

**FOR AMERIKAS FORENTE
STATERS REGJERING:**

VEDLEGG A

Omforente områder

- Rygge militære flystasjon og flyoperative flater
- Sola militære flystasjon og flyoperative flater
- Evenes militære flystasjon og flyoperative flater
- Ramsund orlogsstasjon